

10 תירוץ נוסף: וְאִיכָּעִית אִימָא, הָא וְהָא – זו וזו, כלומר שתי
 11 הברייתות עוסקות בְּקִדְשֵׁי קִדְשִׁים, והברייתא הראשונה מיושבת,
 12 שבשעת המסעות שהמזבח אינו במקומו נפסל בשרם, וכפי שדרשה
 13 הגמרא לעיל (ס.) וּמֵאֵי בְּשָׁנֵי מְקוֹמוֹת – ומה הכוונה בברייתא
 14 השניה 'שני מקומות', אין כוונתה לומר שמותר לאכול קדשים
 15 בשעת הנסיעה כאשר המזבח ממש עקור ממקומו, אלא לעולם
 16 מדובר באופן שהמזבח עומד במקומו, ומקום אחד היינו קוֹדֵם
 17 שְׁעָמִידוֹ לְיוֹם אֶת הַמִּשְׁכָּן, כלומר בשעה שהמשכן והמזבח
 18 עומדים במקומם כתיקונם.

1 הָא – הברייתא הראשונה, היא דברי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, וכמו שביארה
 2 הגמרא לעיל, שרבי ישמעאל לומד בבכור (שהוא קדשים קלים)
 3 שהוקש בשר לדם, ואוסר אכילתו בשעה שאין מזבח אף באופן
 4 שכבר נזרק דמו על גבי המזבח, ומכאן שכל הקדשים הקלים אינם
 5 נאכלים בשעה שאין מזבח שלם, ולכן בשעת המסעות הקדשים
 6 הקלים נפסלים. וְהָא רַבְּנָן – הברייתא השניה סוברת כדעת חכמים,
 7 שלשיטתם אין בבכור היקש בשרו לדמו, וממילא אין מקור לומר
 8 שקדשים קלים לא יהיו נאכלים בשעה שאין מזבח, ולכן גם בשעת
 9 המסעות אין הקדשים נפסלים. ואביי סבר כרבי ישמעאל.

60 שורפת את האימורים והאיברים שהוקטרו עליו. **רַב פָּפַא אָמַר**,
 61 **אוֹשְׁפִיזָא הֵוָה נֶקֶט** – האש היתה כאכסנאי ההולך ממקום למקום,
 62 **וְיִמְנִין הָכָא וְיִמְנִין הָכָא** – שלפעמים היתה במזבח האבנים ובו
 63 הקריבו ולפעמים היתה במזבח הנחושת ובו הקריבו.
 64 הגמרא מוסיפה לעסוק בענין המבחות שהיו במשכן ובמקדש,
 65 ומביאה דברים אודות גדול המזבח בבית המקדש השני: **הֵנָּה הָתָם** –
 66 שנינו במשנה במסכת מידות (פ"ג מ"א), שאמר רבי יוסי שבבית ראשון
 67 היה שטח המזבח בתחתיתו עשרים ושמונה אמות על עשרים
 68 ושמונה אמות, ושטח המערכה היה עשרים אמה על עשרים אמה,
 69 **וּבְשָׁעָלוּ לִירוּשָׁלַיִם בְּנֵי הַגּוֹלָה** ובנו את בית המקדש השני, בנו את
 70 המזבח באותו מקום שהיה בבית המקדש הראשון, אולם **הוֹסִיפוּ**
 71 **עָלָיו** והגדילו את שטחו בעוד **אַרְבַּע אַמּוֹת מִן הַדָּרוֹם** ו**אַרְבַּע אַמּוֹת**
 72 **מִן הַמַּעֲרָב**, באופן שתוספת זו היתה **כְּמִין** [כיצורת] האות היוונית
 73 **מֵאָא**, ועתה היה שטח המזבח בתחתיתו שלושים ושתים אמה על
 74 שלושים ושתים אמה, ושטח המערכה היה עשרים וארבע אמות על
 75 עשרים וארבע אמות.
 76 הגמרא מבררת את טעם ההוספה. שואלת הגמרא: **מָאִי טַעְמָא** –
 77 מהו הטעם לכך שהוסיפו על גדול המזבח.
 78 הגמרא מביאה על כך שני יישובים: ישוב ראשון, **אָמַר רַב יוֹסֵף**,
 79 **מִשּׁוּם דְּלֹא סַפֵּק** – שלא היה גודלו מוספיק להקטרת כל הקרבנות
 80 הרבים שהיו צריכים להקטיר עליו.
 81 הגמרא מביאה משא ומתן ביישוב זה: **אָמַר לִיה אַבְי רַב יוֹסֵף**,
 82 כיצד ניתן לומר כן, הלא **הַשְּׁתָא** [ע-תה] בבית המקדש הראשון,
 83 **דְּכַתִּיב בִּיה** – שנאמר בו (מלכים א' ד) שהיו אז **וְהִדְהָ וְיִשְׂרָאֵל רַבִּים**
 84 **כְּחֹל אֲשֶׁר עַל (שֶׁפֶת) הַיָּם לְרַב**, ובכל זאת **סַפֵּק** [הספיק] המזבח
 85 לכל קרבנותיהם, בבית המקדש השני **דְּכַתִּיב בִּיה** – שנאמר בו (עזרא
 86 ב:ט) שהיו **כָּל הַקְּהָל בְּאַחַד אַרְבַּע רִבּוּאִים** אֵלֶּפֶים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שְׁשִׁים,
 87 היתכן לומר שלא **סַפֵּק** [הספיק] המזבח לכל קרבנותיהם.
 88 **אָמַר לִיה רַב יוֹסֵף** לאביו, **הָתָם** – שם, בבית המקדש הראשון, אף
 89 שהיה ציבור רב מאוד, בכל זאת הספיק המזבח לכל קרבנותיהם
 90 משום **שֶׁאִישׁ שָׁל שְׁמַיִם** שהיה על המזבח, **מְסִייעָתָן** בהקטרה, אש
 91 זו היום כוחה רב והיתה מכלה את הקרבנות במהירות, אבל **הָכָא** –
 92 כאן, בבית המקדש השני, אף שהיה הציבור מועט בכל זאת הווקקו
 93 להגדיל את שטח המערכה בכדי להכיל את כל הקרבנות, משום
 94 **שְׁאִין אִישׁ שָׁל שְׁמַיִם מְסִייעָתָן**, והאש שהבעירו היה כוחה מועט
 95 מאש שמים, ולא הספיקה לכלות את כל הקרבנות.
 96 יישוב שני, **כִּי אֶתְא** [כאשר בא] רבין מארץ ישראל לבבל, **אָמַר**
 97 **בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן פִּי** שאמר **מִשּׁוּם כִּי קָפְרָא**, מה שהוסיפו על
 98 המזבח בדרומו ובמערבו, זהו משום ששיתין הוסיפו בו שבהם שתתו
 99 וירדו היין והמים המתנסכים על גבי המזבח. שמתחילה היו נסכים
 100 אלו שותתים ויורדים לרצפת העזרה וממנה היו נמשכים ויורדים
 101 לבור שהיה בסמוך לקרן דרומית מערבית של המזבח, וכשבנו את
 102 המזבח בבית המקדש השני הרחיבוהו בדרום ובמערב עד שעלה על
 103 אותו בור, ועשו נקבים בראש המזבח בכדי שיהיו המים והיין שותתים
 104 ויורדים דרכם לבור זה. וטעם הדבר ששינו מאשר היה בבית המקדש
 105 הראשון, משום **שְׁמַעֲיָקְרָא** – מתחילה, בימי בית המקדש הראשון,
 106 **כְּבוֹר** [ס-בור], שמה שאמרה התורה (שמות כ"א) **מִזְבַּח אֲרָמֶה תַעֲשֶׂה**
 107 **לִי**, כוונת התורה שצריך לעשות מזבח **שֶׁהוּא אֲשׁוּם** [סתום]
 108 **בְּאֲדָמָה** ואין בו חלל, ולפיכך אי אפשר היה לעשות בו נקב שירדו בו
 109 המים והיין, ו**לְכַפֹּף**, בימי בית המקדש השני, **כְּבוֹר** שדין השתתיה
 110 שבמזבח, והיינו הנסכים המתנסכים על גביו, **כְּדִין הַאֲכִילָה**
 111 שבמזבח, דהיינו כדין הקרבנות המוקטרים על גביו, מה אכילה
 112 מתעכלת במזבח על ידי האש, אף השתיה צריכה להבלע במזבח ולא
 113 להשפך ממנו על הרצפה, ועל כן הרחיבו את המזבח על מקום
 114 השיתין שבקרקע ועשו בו נקבים שהנסכים ירדו בהם אליהם. לפי
 115 דרשה זו ששתיה כאכילה, אין לדרוש מהפסוק 'מזבח אדמה' שלא
 116 יהיה המזבח חלול כפי שדרשו בימי בית ראשון, ו**מָאִי** – ומדי כוונת
 117 הכתוב **מִזְבַּח אֲדָמָה**, לומר **שֶׁהוּא** [המזבח] יהיה **מְחוּבָּר בְּאֲדָמָה**,
 118 כלומר **שֶׁלֹּא יִבְנֶנּוּ לָא עַל גְּבִי כִּיפִים** [א-אלמות]

1 ומקום שני, היינו **לְאַחַר שִׁיפְרְקוּ תְּלוּיִם אֶת הַמִּשְׁכָּן** – את קרשי
 2 המשכן וקלעי החצר, אך עדיין המזבח עומד במקומו. ובאופן זה
 3 הוצרכה הברייתא לחדש שעדיין מותרת אכילת קרשי קדשים, שכן
 4 **מְהוּ דְּתִימָא** – שמה תאמר, שכאשר אין חצר למזבח, **אִיפְסִיל לְהוּ**
 5 **כְּיִזְנָא**, שהרי אינו בתוך מויצות חצר המשכן, **קָא מִשְׁמַע לָן** שאין
 6 זה נחשב יצא מחוץ לקלעים, ומותר באכילה. ונמצא שהברייתא לא
 7 באה לחדש שהותרה אכילת קדשים באופן שנעקר המזבח ממקומו,
 8 שבאופן זה כלל לא עסקה הברייתא, ואין מכאן סתירה לדברי אביו.
 9 מקשה הגמרא: **מֵאִמָּא הָכִי נָמִי** – ושמה תאמר שאכן נפסל משום
 10 'חוץ לקלעים', שהרי באמת הבשר אינו בתוך קלעי החצר. מתרצת
 11 הגמרא: **אָמַר קָרָא וְנִסְעָ אֶהֱל מוֹעֵד**, ודורשים מפסוק זה **שֶׁאֵף עַל**
 12 **פִּי שְׁנַסַּע**, מכל מקום **אֶהֱל מוֹעֵד הוּא**, כלומר שאף שפירקו את
 13 המשכן עדיין יש חשיבות למחנה השכינה, ולא נחשב שהבשר יצא
 14 חוץ למחיצתו. ומכל מקום מותר לאכלו רק בשעה שהמזבח במקומו,
 15 וכמו שנדרש לעיל (ב). מהפסוק 'אצל המזבח', אבל משנעקר המזבח
 16 נפסלו קרשי הקדשים, כמבואר בברייתא הראשונה.
 17 הגמרא מוסיפה לעסוק בענין המבחות שהיו במשכן ובמקדש,
 18 ומביאה דברים אודות המזבח שהיה בשילה: **אָמַר רַב הוֹנָא אָמַר**
 19 **רַב, מִזְבַּח שָׁל מִשְׁכַּן שִׁילָה שָׁל אֲבָנִים הָיָה**, שאף שהמזבח שהיה
 20 במדבר ובגלגל היה עשוי עצי שיטים, כאשר באו לשילה עשו מזבח
 21 מאבן.
 22 רב הונא בשם רב מביא מקור לדברים: **דְּתִנָּא** בברייתא, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר**
 23 **בֶּן יַעֲקֹב אוֹמַר, מַה תְּלַמּוּד לֹמַר** – מה מלמדים הכתובים והאמורים
 24 בתורה אודות החומר ממנו יהיה עשוי המזבח, **'אֲבָנִים' 'אֲבָנִים'**
 25 **'אֲבָנִים', שְׁלֹשׁ פְּעָמִים**, שנאמר (שמות כ"ב) **'וְאִם מִזְבַּח אֲבָנִים תַעֲשֶׂה**
 26 **לִי לֹא תִבְנֶנּוּ אֶתְּוֹן גִּזִּית'**, ועוד נאמר (דברים כ"ד) **'וְהָיָה בְּעֶבְרַתְכֶם אֶת**
 27 **הַיָּרְדֵן וְגו'** ו**בְּנִיתִי שֵׁם מִזְבַּח לַה'** אֶלְהֵיךָ מִזְבַּח אֲבָנִים לֹא תִנִּיף עֲלֵיהֶם
 28 **בְּרִזְל'**, ועוד נאמר (ש"ס) **'אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶנּוּ אֶת מִזְבַּח ה'** אֱלֹהֶיךָ,
 29 הזכירה התורה 'אבנים' שלוש פעמים ללמד על שלושה מזבחות,
 30 **אָחַד שָׁל שִׁילָה, וְאָחַד שָׁל נוֹב וְנִבְעוֹן, וְאָחַד שֶׁל בֵּית עוֹלָמַיִם**,
 31 שכולם ייעשו מאבנים.
 32 מקשה הגמרא על רב: **מִתִּיב רַב אֶתְא פַר אַמִּי**, שנינו בברייתא, **אִשׁ**
 33 **שִׁירְדָה מִן הַשְּׁמַיִם** למזבח **בִּימֵי מֹשֶׁה** רבנו, **לֹא נִסְתַּלְקָה מֵעַל מִזְבַּח**
 34 **הַנְּחוּשֶׁת** כלל, **אֲלֵא בִּימֵי שְׁלֹמֹה** המלך, שאז בנה מזבח אבנים,
 35 ונסתלקה האש ממזבח הנחושת וירדה אש מן השמים למזבח
 36 האבנים, **וְאִשׁ שִׁירְדָה בִּימֵי שְׁלֹמֹה** המלך למזבח שבמקדש, **לֹא**
 37 **נִסְתַּלְקָה מֵעַל עַד שֶׁבָא מִנְשֵׁה הַמֶּלֶךְ וְסִילְקָה**. ומעתה קשה, **וְאִם**
 38 **אִיתָא** – ואם אכן כדברי רב, שכבר במשכן שילה פסקו מלהשתמש
 39 במזבח הנחושת שעשה משה ועשו תחתיו מזבח אבנים, איך אמרה
 40 הברייתא שהאש שירדה מן השמים בימי משה לא נסתלקה עד ימי
 41 שלמה, הלא **שְׁמַעֲיָקְרָא הוּא דְּאִיפְתַּלַּק לִיה** – קודם לכן היתה צריכה
 42 להסתלק, בתחילת משכן שילה, כאשר בנו את מזבח האבנים
 43 הראשון, ומוכח מדברי הברייתא שהמזבח של משכן שילה היה
 44 המזבח שעשה משה, שלא היה מזבח אבנים.
 45 הגמרא מביאה שני תירוצים ביישוב קושיא זו. תירוץ ראשון: רב
 46 שאמר שהמזבח של משכן שילה היה של אבנים, **הוּא דְּאָמַר**
 47 **(סוֹבַר) כְּרַבִּי נְתָן, דְּתִנָּא** בברייתא, **רַבִּי נְתָן אוֹמַר, מִזְבַּח שָׁל**
 48 **שִׁילָה שָׁל נְחוּשֶׁת הָיָה, חֲלוּל וּמְלֵא אֲבָנִים**. ועל כן אין להקשות על
 49 רב ממה ששמע בברייתא שמזבח שילה היה המזבח שעשה משה,
 50 שלא היה של אבנים, משום שרבי נתן חולק עליה וסובר שבשילה
 51 עשו מזבח חדש, ורב סובר כדעתו. תירוץ נוסף: **רַב נְתָן בֶּן יַצְחָק**
 52 **אָמַר, מָאִי** – מהו זה שאמרה הברייתא שהאש שירדה על מזבח
 53 הנחושת **לֹא נִסְתַּלְקָה** עד ימי שלמה המלך, הכוונה היא שלא
 54 **נִסְתַּלְקָה לְבַטְלָה** [שתתבטל] לגמרי, שעדיין השתמשו בה, ורק
 55 בימי שלמה התבטלה לגמרי.
 56 מבררת הגמרא: **מָאִי הָיָא** – מה הכוונה שלא התבטלה לגמרי.
 57 הגמרא מביאה שתי דעות בדבר: **רַבְּנָן אָמְרִי** – חכמים אמרו, שמזבח
 58 הנחושת עמד ליד מזבח האבנים, והאש שעל מזבח הנחושת **שִׁבְכָא**
 59 **הָיָה מְשִׁירָא** – היתה שולחת זיקים ולהבות למזבח האבנים, והיתה